

Nro. 30.

A' FELS. R. CSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsbon, Kedden Oktobernek 13-ik napján
1801-ik esztendőben.*

Olasz Ország

A Hetruriai Királyi udvarhoz *Clarke* Generált küldötte a' Frantzia Kormányfőek követségbe. Ezen követségnek titoknokjai *Lefebre* és *Simon* polgárok, September 13-ik napján érkeztek meg Florentziába. Maga a' nevezett követ minister is minden órán oda váratik. — A' Frantzia Respublikához küldetett Római első rangú követ (legatus a latere) Kardinál *Caprara* Florentzia városán utazván keresztül, rangjához illendöképen fogadtatott, 's mingyárt oda lett érkezése után tiszteletére küldötte elsőbb minister-jer a' Fels. Hetruriai Király *I. Lajos*.

Ez az ifjú Fejedelem meg nyerte azt a' Fr. Kormányfőektől, hogy azok a' Frantzia hadi se-

regek, a' mellyek a' Toskánai N. Herczegségben eddig feküdtek, és az adófizető népnek nagy terhére voltak, onnan ki marsirozzanak, és három vagy négy ezer embernél több ne hagyattassék Florentzia városában őrizzen. — A' Király szüntelen a' Státus dolgaival bajoskodik, kiváltképen pedig a' financiával, a' mellyet a' provisoria Kormányfők nagy zürzavarba hagyott. — A' Státus adollága 160 millio livernél töbre megy.

Nápolyból olyan forma tudósítások érkeztek Sept. 14-dikén Romába, és innét az után másu-va, a' mellyek igen kedvetlenek. Attól tartanak azon Királyi fő városban, hogy mihelyest az őrizeten ott lévő néhány ezer emberekből álló Orosz Császári sereg onnét az Orosz birodalomba haza fog utazni, uj zenebonák fognak támadni. Erre nézve azt kívánja a' Nápolyban lévő Frantzia Követ, hogy a' várba is Frantzia őrző-sereg szálljon bé a' tsendeffégnék fenn tartása végett. — Már a' leg főbb familiák oda hagyták Nápoly vároffát, és Palermóba költöztek által.

A' Nápolyi és Római Státusok' határ széleiken egy úgy nevezett *Insurgens* sereg telepedett meg, a' melly már néhány ellene küldetett fegyveres csoportokat visszavert. A' neve ezen felkölt sereg' vezérjének *Mammon*. — Ezen kívül igen sok nyughatatlanságot okoznak némely Nápolyi vidékek' és kikötőhelyek lakossainak még az Auglus és Algíriai hajók is. Nevezetesen ezen utolsók, éjszakkának idején megszokták a' partokat lopni, oda ki szállanak, és a' mit csak kezekre kapnak, mindent fel prédálnak, elragadoznak, és elvisznek.

Egy Hirdetést tétetett a' Nápolyi Király közelebről közönséggé, a' mely szerént mind azok a' jószágok, a' mellyek ezen Királyi birodalomban valakitől, akár idegen akár oda való lakos lett legyen is, a' múlt esztendők béli zürzavaros időkben elvétetődtek, ha mingyár már confir-

káltatódtak volna is, vissza adattatnak, és a' magok örökségeikbe mindenek vissza tétet-
nek.

Midőn a' Pápa ő szentsége a' múlt Augusztus^o 15 dikén a' Frantzia Országglószékkal való Con-
cordatát ráifikálta, és Kardinális *Caprarát* a' ma-
ga Párisi Követjévé nevezte volna, ennek alkal-
matosságával egy igen szivreható beszédet tartott
az öszsze gyülekezve lévő Kardinálisokhoz. —
Könyvező szemekkel fejezte ki a' maga azon való
nagy örömét, hogy a' Frantzia Ekklesiának is
ismét békeféléget és tsendeféléget szerzett.

Azt jegyzik meg az Olasz levelek, hogy eddig
ezek a' három környülállások tették Augusztus^o
15:ikét nevezetessé, u. m: hogy az Első Konzúl azon
a' napon született, a' Pápát azon keresztelték volt
meg, és Frantzia ország' Patronájának innepen
napja is akkór esik. Most ide járult meg a' ne-
gyedik nevezetes és szerentsés környülállás is,
az, az: a' Frantzia országgal való Concordata is
Aug. 15 dikén ráifikáltatott.

Alsó Olasz országban egy Anglus tiszt úta-
zott keresztül ezen napokban Kurir fővel (így
írnak az Olasz levelek), a' ki azzal az örvende-
tes tudósítással siet Anglia felé, hogy a' Fran-
tziák *Alexandriát* Augusztus 28 dikán a' Török
és Anglus egyesült seregeknek által adtak lé-
gyen.

Frantzia Respublika.

Ha azokat, a' miket a' Párisi Moniteur Sept.
29: dikén Alexandriának terhes környülállásairól
írt, meg olvassuk, nem találjuk hitel feletti való-
nak, azt, a' mit ezen Anglus Kurirról az Olasz
levelek erőssítenek. Ha maga a' Moniteur azt
írja, hogy az örző sereg minden eleségéből egélz-
zen ki fogyott, és e' miatt nagy inseggel küsz-
ködik: minden emberi kozzá vetés szerént nem
lehet egyebet gondólni, hanem, hogy fel kell a'

várnak adattatni. Már minden rendelések is megtették a' Déli Frantzia országai partokon, hogy az Egyiptomból oda meg érkező Frantzia seregek olyan szállásokra osztattassanak széljel, hogy a' közöttök talaltató békételem embereknek ne lehetten alkalmazhatóságok arra, hogy nyughatatlanságot gerjeszthessenek.

A' Frantzia országai ügy nevezett Constitutzió-nális, az az, magokat a' Constitutzióhoz alkalmaztatott Papoknak állapota, nagy változást fog minden órában szenvedni. Bizonyos az, hogy azok a' Constitutzió-nális Püspökök, a' kik Párisban a' tudva lévő Nemzeti Conciliumot tartották, határozón meg intettek felső helyről az iránt, hogy a' magok Eklésiájikba vissza ne mennyenek, mivelhogy mihelyest a' Pápa Követje Kardinális Caprara Párisba meg érkezik, azonnal minden Püspöki megyék és papságok üressenek lenni ki hirdettetnek, és mindenüvé ujakat fog az Első Konzúl nevezni. — Az Ujságírók pedig minyájon szoros parantsolatot vettek egész Frantzia országban, hogy a' Vallás dolgában semmit a' magok leveleikbe bé ne nyomtattassanak.

Azt a' közönséges Capitulátziót, a' mellynek cikkelyei szerént a' Frantziák *Cairó* várossát az Anglus és Török egygyesült seregeknek feladták, le írtuk volt annak idejében. Ezen Capitulátzióhoz még vagy két magyarázó cikkelyek járultak az után; a' mely történetről az ujjabb tudósításokból ezeket közölhetjük:

„A' közönséges Capitulátzió-nak 12 - dik és 13 - dik Cikkelyeit egyenesen vissza vetették volt a' Török és Anglus Generálisok: hanem, minek-utánna értékre esett volna, hogy a' Frantziák azon két cikkelyekben bé foglaltatva lévő feltételektől el állani tellyességgel nem fognának: tehát a' felől tettek kérdést az Anglusok, hogy mi féle személyek volnának azok, a' kik a' Frantziákkal el menni kívánkoznának? és hányan volnának? Olyan választ vévén, hogy ezek a'

személyek azok vólnának, a' kik a' Frantziákhoz az ő Cairóban való létek alatt különös barattsággal viseltetvén, most már töllök el maradni nem bátorzkodnának, és hogy az ilyeneknek száma csak valami 10 - re vagy 15 - re telne: tehát ez a' a' nehézség is el hártódott, réá állván az Anglusok, hogy a' Kereszténységre által állott Törökök tellyefféggel ne akadályoztattassanak a' Frantziákkal való el menetelben, ellenben, egyéb Cairói Török lakosokat és Császári jobbágyokat, magokkal el vinni a' Frantziáknak se légyen szabad, még rabszolgákat se, sem férjfiú sem aszszony nemen lévőket.

A' Frantzia Vezérek ilyen formába öltöztették ezen cikkelyt: — „Minthogy a' közönséges Capitulátziónak 12 - dik és 13 - dik Cikkelyei elég világoson ki fejeztetve nintsenek: erre való nézt a' Frantzia tellyes hatalmú Bízatosok ki nyilatkoztatják, hogy a' Frantziák, a' kik *Cairót* oda hagyni és hazájokba visszra térni akarnak, semmi erőszakos és tilalmas eszközöket nem fognak arra fordítani, hogy némely Cairói lakosokat és a' Porta' jobbágyait magokkal el viheffék. Azonközben, ha valaki a' lakosok között, szabad tettése és akarata szerént, 's valamely különös indító okból, ő véllek el akar utazni: az ilyen a' ruháját, meg tserélni és Europai köntösbe öltözni tartozzék. Sem aszszony sem ferjfi rabszolgák nem találtathatnak a' Frantzia feregek között.

Ugyan azon Capitulátziónak még más néhány kétséges pontjai, így magyaráztattak meg: — „Az ágyuk, a' mellyeket a' Frantziák és az ő segítő seregeik magokkal el vihetnek, csak 1 — 4 fontosok lehetnek. Minden Swadron 1, és minden Batalion 2 ilyen ágyut vihet magával el, minden ezekhez tartozó puskaporos szekerekkel és egyéb szerzümokkal egyetemben. A' fegyverek és töltések (munitziók) a' Frantzia katonáknak csak azután adattatnak visszra, minekutánna a' Frantzia partokra visszra érkeztenek, követ-

kezés képpen a' hajókonn nem leszen nállok a' fegyver: egyéb eránt tellyességel nem a' hajók' Kapitányaiktól, hanem tulajdon tiszteiktől fognak függeni. Az Anglus Generálisok arra kötelezik magokat, hogy a' Generál *Menou* feleségét és fiát egy Frantzia tiszttel együtt, egy arra különösön el készített hajon, a' tengeren *Alexandriába* vitetik. A' több aszszonyok is, a' kiket a' Frantzia tisztek vagy köz katonák Egyiptomban vettének el, és most Cairóban vannak, hasonló képpen el fognak szállittatni oda a' hová kívánni fogják, t. i. vagy Cairóba vagy Frantzia országba, &c. — Ezen magyarázó czikkelyeknek, a' Nagy-vezér *Jussuf Bascha*, a' Kapitány *Bascha Hussein*, az Anglus fő vezér *Hutchinson*, és a' Cairói Frantzia fő vezér *Belliard*, írták alá neveiket.

Jun. 30-dikán, u. m. a' Cairónak fel adattatása után való napon, egy hivatal szerént való hofszú levelet botsátott Gen. *Belliard* az Első Konzúlhoz, a' melly a' lehetőségig öszsze summáztatva ennyiből áll:

„Minekutánna a' fő vezér *Menou* a' táborral együtt Mártz. 12-dikén innét *Abukir* felé el utazott: én 2553 emberrel maradtam itten Egyiptom kö epén, hogy ezt a' *Syria* felől útban lévő N. vezér' népe, és az Indiából *Cosseirhez* és *Suezhez* a' *Veres* tengeren meg érkezett Anglus seregek ellen, védelmezzem. Seregemnek egy része, a' Cairói fellegvárba, a' Cairói bástyákra, *Gizába*, *O Cairóba*, és *Boulakba* rendeltetett őrizetre. Még egy 485 emberekkől álló fegyveres tsopórtom maradt hátra, az ide 's tova való küldözhetésre, eleség szerkeztetésre, munitzió kísérésre, és a' mi nagyobb a' Nagy-vezér' seregének addig való tartóztatására, míg a' fő vezér *Menou* is, az Anglusokat *Abukirnál* meg vervén, egész erejével hozzánk érkezhetik segítségül. — En írtam *Donzelot* Generálhez *Sioutba*, hogy minden sereget egygyesítvén, Felső Egyiptomot

hagyja oda, és Cairóhoz siessen. Irtam *Murat-Bey* hűséges szüvetfégesüaknek is, hogy mivel *Donzelot* Felső Egyiptomot oda hagyni kéntelenítettik, ő tartsa fenn ott a' tsendeséget, és küldjön Cairóba gabonát számunkra. —

„Mártzius' 25 - dikén meg hallottam az az előtt 5 nappal *Abukir* és *Alexandria* között történt szerentsélen ütközet' hírit; oda lett az ahóvaló reménség, hogy a' ki szállott Anglusokat a' hajókra vissza üzhessük: nem vólt egyéb hátra, hanem, hogy seregeinknek egy része az Anglus sereget az Abukiri homokon foglalatoskodtassa, a' másik része pedig a' Nagy - vezér népit *Syria* felől taróztassa, hogy magokat öszi ne tsatólhassák. Fő vezér *Menou* a' seregét *Alexándriához* vissza vezérelvén, és ott oltalmazó sántzokat készítettvén, hozzám olyan rendelést küldött, hogy a' *Belbeysben* és *Salahiéhben* lévő Komendánsainknak adjam tudokra, hogy mihelyest a' Nagy - vezért meg lehetőserővel közelíteni szemlélendik, azokat az apró erőffégeket azonnal hagyjak oda, és az eleségnek 's hadi készületek annyi részit, a' mennyit tsak lehet magokkal el hozván, az erőffégeket hányassák széljel. —

„*Gen. Donzelot* az alatt 750 emberrel Cairóhoz Felső Egyiptomból le érkezett. — A' döghalál mind a' lakosokat mind pedig katonáinkat erőssen veztegette Cairóban — Tudtomra esett kevés napok múlva *Rosettének* és *Damiettének* fel adattatások is. A' *Suezi Komendánshoz* olyan rendelést küldöttem, hogy útját az ott lévő néppel ő is Cairó felé vegye. A' *Mamelukok*, a' kiket eddig a' *Murat Bey* betsülletes vólt tartott részünkön, az ő halálát és a' mi szerentséteinket szemlélvén, lassan - lassan hidegülni kezdettek hozzánk. —

(A' többit más alkalmatossággal.)

Nagy Britannia

Minden órán egy számos kereskedő hajókból álló hajós sereg indul el 4 hadakozó hajó védelmezése alatt Portugallia felé, hogyha tudniillik, a' Madriddi udvarral kötött békeesség ereje szerént a' Portugalliai kikötő helyek az Anglus hajók előtt bé záratódnak.

September 18 ik napján hoszfzas Státus Tanács gyűlést tartott a' ministerium, mint az oppositionalis újság levelek tartják, a' Hannóverai Vál. Fejedelemségre nézve, a' mellyet a' Német Országi Compensatio ala akarnak vetni. Legalább ezt projectalta a' Frantzia Kormányzék, a' mellyre semmi hajlandóságot nem mutat az Angliai Király. E' mellett a' Lünevilli békeességgel is ellenkezik, a' mellyben a' vólt meg határozva, hogy a' Compensatio dolga a' Sæcularisatio által eszközölték.

A' Gibráltári várnak Commendánsa General O'Hara, tartván az ellenség réa való ütesétől, segítséget kért magának. Küldetett is már 1500 ember hozzája, a' kikkel együtt 6000 főre megyen az oda való várbeli őrizet — September 16 ik napján nagy lárma vólt *Portsmouthban*, az a' hir kerekedvén ottan, hogy az ellenféges hajós sereg a' *Boulognei* kikötő helyből ki evezett volna. — Admiral Pelley, a' ki az egész nyáron a' *Rocheforti* kikötő helyben lévő Francia eskádert zárva tartotta, gyújtogató ágyukkal akarta azt ölzve rontani, de lehetetlen vólt a' tenger parton lévő batteriáknak sebes tűzök miatt ezt a' véget el érni. — N. Britanniában, minden férfi lakos, 16 esztendőstől fogva 60 esztendősig hegyes törrel köteles magát fel fegyverkezni a' ki szálni igyekező ellenség ellen.

Elegyes Levelek,

Genuából, Sept. 16-ik napján. Duca Braschi néhai VI. Pius Papának unokája itten utazott ke-

resztül Párisba, szabadságot nyervén arra a' Fr. Kormányzékától, hogy azon sok viszontagságokat látott néhai papi fejedelemnek lelketlen testét Rómába vihesse és ott el temethesse.

Brüsselből Sept. 22-ikén. A' Cath. Belgiomi 8 osztályokból 60 millió livert veszen bé a' Fr. Kormányzék esztendőnként. — Három szekér Status rabok vitettek itt keresztül Párisba, a' melyeket lovas csoportok kísérték. — A' Fr. Admiral *Latouche* kormánya alatt lévő Boulognei kisdéd hajós fereg, 160 ágyuzó és egyéb lapos talpú hajókból áll, a' mellyekre számos hadi népfog szállítani. Tehát nem tsuda, hogy az odavaló tengeri készületek miatt, nagy nyughatatlanságba vagynak a' Britannusok. — Tsak egy setét éjtzaka, és kedvező idő kivántatik az odavaló által menetelre. Az ott öszve gyült Frantzia hadi seregek válogatott népből állanak.

Sept. 18 dikán így írtak Livornóból a' 14-ikben *Elba* szigetén történt verékedésről: — „Az a' fegyveres fereg, a' mellyet Anglus Adm. *Borlase Warren* 14 dikben véletlenül és nagy hirtelenséggel *Elba* szigetére ki szállított, a' Frantzia és Lengyel seregeknek jobb szárnyokat el szélesztette, valami 500 embert többire a' Lengyelek között el fogott, és valami 60 ágyut sok hadi készületekkel és feles számú hordó bort, el vett töllök. Az Anglusok ezen utólsó ragadómányra réá estek, és a' győzedelemért való örömökben néhány pohárral meg ittak belölle, azonközben az el nyert ágyuknak és egyéb hadi készületeknek el hordásával foglalatoskodván. A' Frantziák az alatt a' hegyeken rendbe szedték magokat, és nagy kiábálással az Anglusokra ütven, őket hajókra kergették. El is fogtak némelyeket közülök. — Hanem ez a' győzedelem tsakugyan nem mentette még meg minden veszedelemtől ezen szigeten a' Frantziákat. Így is tsakugyan el vesztették eleségeiknek egy részét; betegek is vannak közöttök; az Anglusok pedig

uj segítséget hoznak Minorka és Málta szigete-
ikről. —

„Ide Livornóba egy új Frantzia sereg vá-
rattatik. Hova czélozzon? ez titok. Florentzi-
ánál és Pisánál is több ezer Frantzia katonaság
gyülekezett öszsze. — A' *Portó Ferrajói* Komen-
dás, a' Livornói *Grant* ne ü volt Vice Konsúl.
A' Frantziáknak ide való közelgetése kergette ál-
tal *Portó Ferrajóba*, a' hol a' lakosok' segedel-
mivel és egy marok Anglus néppel mind addig
tudta védelmezni ezen várat, míg elegendő se-
gítségé érkezett.

Paris, Sept. 29 = dikán.

A' Spanyol Király terhes beteg. Már három
versben vágta rajta eret. — A' Prusszus Király
a' Frantzia Országlószék közbenjárására, meg is-
mérte a' Hétruriai Királyt, minekutánna azt előbb
a' Batava, Helvetziai, Cisalpínai, és Liguriai Res-
publikák is meg ismérték volna. — Az Első Kon-
zúl nem sokat gondól azzal, hogy az új neve-
zett Constituciósális Püspökök, a' kik Párisban
a' Conciliumot tartották, nem kedvellik a' Con-
cordátát. — A' régi Érsekek és Püspökök ellen-
ben egész lelki engedelmefféggel feleltének a' Pá-
pának azon levelére, a' melly által őket a' ma-
gok hivataljaikról való lemondásra atyai intés-
sel meg hívta. Ez a' lemondás csak addig tart,
míg az új nevezést meg teszi az Első Konzúl:
mint hogy ekkor a' régiek vagy ismét ki nevez-
tetni fognak, vagy ha ki maradnak, penziót fog-
nak kapni. — Egy író így fejezi ki az Első Kon-
zúlnak ezen Concordátával való politikáját: —
„Ez a' tselekedete az Első Konzúlnak, egy igazi
politikai remek munka. Ez által ő a' Frantziák'
lelkiesméret béli kétségeskedéseket meg nyugtat-
ta; az indulatokat az Országlószékekkel öszsze bé-
keltette; és magok között a' Frantziák között
lábra állította a' békefféget, a' mellyet ő talán

fontosabbnak állít lenni, mint az Angliával való békefféget is, &c.

A' leg fiatalabb *Bonaparte*, a' ki mindenütt ott járt az Adm. *Ganthaume* hajós feregivel a' tengeren, már vízfra érkezett Párisba, és azt beszéli, hogy tsupán tsak a' szélveszes idő okozta, hogy ezen Admirális fegyveres fereget nem szállithatott ki a *Ménou'* segítségire Afrikába.

Bernábol, Sept. 30. dikán.

A' Helvétziai Diéta az ő tegnapelőtti ülésében egy igen fontos lépést tett. Meg határozta 74 votumokkal 7 ellen, hogy a' Wallisi Kántont a' maga régi határjai között meg tartsa, és a' Frantzia Respublikának, meg egygyezéssel, tellyességgel oda ne engedje: ha tsak attól erőszak által nem fog arra kényszerítettetni.

Az új Constitutzióknak a' következő 3 cikkelyei már meg határozottak: 1) A' Helvétziai Respublika tsak egy Statust formál, és az ő vidékei Kántonokra osztódnak fel. — 2) A' Helvétziai Constitutzióknak fundamentomos cikkelye, az ő egészsége (integritása). — 3) Tsak egy Helvétziai közöseséges Polgari Jus fog lenni, és a' Kántonokban semmi különös Polgari Jus nem fog találni.

Olasz országból feles számu Frantziák takarodtak által a' Wallisi Kantonba, jó vagy rossz czélozással e', az idő mutatja meg.

Minekelőtte a' Helvétziai Dietán a' mingyár első adott dolgok meg határozottak volna, annak egy *Ruttimann* nevű tagja egy fontos beszédet intézett a' nép' Küldöttjeihez: — „Hazafi Tarsaim! úgy mond, ti azért hivattatok öszsze, hogy az új Constitutzió felett tanátskozzatok. Eljött végezetre az idő, hogy a' rend, állandó lábra álljon Helvétziában. Munka kivantatik ide, nem tsupa beszéd; még pedig siető a' dolog. Valamint a' Polgari életben, úgy a' Statust illető környülállások között is, találatnak oly bizonyos be-

tses szempillantatok, a' mellyeket el nem kell szalasztani, ha mindent el nem akarunk veszteni. A' szabadság a' 14-dik század' elején tsirázott ki Helvétziában, Vajha a' 19-diknek elején ujjontan ki virágozna. Három elztendeje, hogy eleven szenen tébojgunk. A' mi szabadságunk egy páfztori népnek alacsony kunyhójiból vette származását. Soha el ne felejtsük, hogy a' mi földünkön több szalma fedelű hajlékok, mint pompás épületek szemléltetnek. Az emberi, jus kétségbe hozkatasatlan. Hanem siessetek ti tsak az igazság' sinor mértéke mellett elő felé; tsak ez őrizheti meg erköltseiteket. Egy nép, vallás nélkül semmi sem. A' népnek ne hizelkedjete, mert az, éppen úgy árt néki, mint a' Fejedelmeknek. Számláljátok öfzfe jövedelmünket és költségeinket; tanuljátok kimélni. Felejtsétek el a' múltakat. Tartsátok meg a' Hazát. Tegyétek egy neppé Helvétziát, &c.

A' *St. Galleni* Apátor egy levelet irván a' Helvétziai Diétához, a' maga régi jussait viszfa kívánnya: egyfersmire azt is jelentvén, hogy *Rüti* és *Bolt* nevü küldöttek, mint *St. Galleni* Jobbágyok, vagy védelmezzék az Apátor' jussait, vagy távozzanak el a' Diétáról.

Londonból, Sept. 22-dikén.

Itt ismét nem kezdenek hinni a' Frantziákkal lehető békefégnek. Ezek magok akarják a' békefég' feltételeit nekünk diktálni: a' mi Ministereink pedig nem engedhetik meg, hogy egy gyözedelmes nemzetnek más diktáljon törvént. Mi véghetetlen birtokokat foglaltunk el: a' mellyekből annyi kintset veszünk bé, hogy azzal el folytathatjuk a' hadakozást. — A' Frantziáknak minden Egyiptomban öfzfe gyűjtött kintsek Alexándriában vagyon: ha ezt el foglalják seregeink, onnét azután Brasiliának, és a' Spanyol Amérikáknak fognak fordúlni. Khinával jól virágzik a'

Kereskedésünk ; a' mostani oda való Császár jó barátunk. A' Persiai Udvarral is kereskedés béli kötésre léptünk már : a' honnét sok jót ígérhet a' mi Napkeleti Indiai Kereskedő társaságunk magának.

Jelentés.

Minémű veszedelemmel járó nyavalya legyen a' himlő, minden tudja. Gyakran mint valami pestis egész tartományokat 's Országokat elborított ez, és ezereknként magadta ki az édes anyák öleiből kedves gyermekeiket , úgy hogy mind addig nem lehettek a' szülék nyugodt szívvél, míg ezt az adót le nem tették, míg gyermekeik meg nem himlöztek.

Es azok között is, kik életben meg maradtak, sokaknál gyakran hóltig tartó bajokat hagyott ez a' nyavalya maga után. A' szépségét az ábrázatnak leg kevesebbnek teszem, ámbár az is tekintetbe vehető, de ha (egyebeket el halgatván) csak a' szemet vesszük is gondolóra, minémű veszedelemben forog az a' himlődzés idején : valósággal meg érdemlette a' dolog, hogy az Orvosok, minden figyelmetességeket arra fordítsák, hogy ezt az ember élet leg nagyobb elleuségét a' himlőt, vagy egészfzen ki irtsák, vagy, ha a' nem lehetne, annak erejét meg törjék.

☞ A' természeti himlő béóltásának fel találásával, az igaz, hogy nem keveset nyert volna már az emberi nemzet, mert sok ezren maradtak életben, a' himlő beléjek óltódván, kik közül, egyéb eránt sokan lettek volna áldozatok, ha a' természeti himlő ki ütését, rajtok várták volna. — De ezen Felséges találmány, a' himlő béóltás se mentett meg mindent a' kaláltól.

Az Anglusok valának oly szerentsések, kik a' himlődzés ellen orvosságot találtak, még pedig azok között is a' szegényebb sorsú emberek ;

úgy mint kik a' teheneikkel bántak, kivált a' kik azokat fejték. Észre vették t. i. ezek, Angliának Gloucester nevű tartományában, hogy némely teheneeknek a' tölgyökön, valami kékeslő pattanásoskák támadtak, mellyeknek a' körületei veresek, 's néki tüzesedtek voltak; azoknak, kik ilyen teheneket fejték, a' kezéiken hasonló pattogzások mutatták magokat, és ezeknek a' kezeikről, ismét más tehenre a' fejtés ideje alatt elragadt, de ezen pattanások mind a' teheneeknek, mind az azokról elragadt embereknek minden nagy betegeskedések nélkül rövid idő alatt elszáradtak. Azokról, kiknek kezeiken ilyen pattanás volt, azt vették észre idővel, hogy nem szoktak meg himlőzni. Ez a' vélekedés a' köz nép között, mind inkább inkább elterjedt; a' honnan sok szülék, hogy gyermekeiket a' himlőtől megmenthessék, tehen istállóba küldötték azokat, és ott velek a' tehenet fejtették, 's a' fellebb említett mód szerént, a' gyermekek kezein himlő forma pattanás ütven ki magát, egész életükben a' himlő reájok való elragadásától menttek voltak.

Szinte egy egész század lefolyta alatt volt ez csak a' köz nép orvossága, míg nem végre, egy Anglus Orvos Doktor *Jenner* ezen titokra rá talált, 's azután közönségesse tette, úgy hogy kevés idő alatt, ezer meg ezer gyermekekbe óltatott ezen tehen himlő Angliában a' leg nagyobb előmenettel, mert minden nagy betegség, és orvoslás nélkül könnyen meg szabadultak azon kis pattanás bajától. Annakutána olyan személyekbe, kik egyszer ezen keresztül estek, természeti emberi himlőt is óltottak, de nem ütötte többé himlő magát ki rajtuk.

Már most nem csak az Anglusok, hanem a' Frantziák, Spanyolok, Olaszok, Helvétusok, Németek, ezen felséges találmánynak hasznát veszik, 's gyermekeikben a' tehen himlőt óltogatják.

Itt Bétsben közöttünk Orvosok között, valami *De Carro* nevű Doktor volt az első, ki a' tehén himlő oltásában és terjesztésében leg inkább fáradozott, — hasonló tüzzel munkálódván *Carro* Doktor is. Mind kettőnek társaságában tulajdon magamnak is volt módom meg győződni ezen halznos dolognak tsalhatatlan volta felől, hogy a' kikbe a' Tehén himlő bé oltódik, azokra a' természeti himlő többé el nem ragad. Soha eléggé nem betsülhető találmány a' Szülékre nézve !!

Kötelesnek esmérem magamat, hogy a' Bétsben tett sok próbák, 's próbáim, tapasztalásaim, és még győződésim után ezen dolgot kedves Hazámmal egész ki terjedésében közöljem. És ezen tzelből készíttettem is egy munkát, melyben azt is elő adom, mikképpen kellelten ezen himlő bé oltással bánni, és leg közelebb nyomtatás alá adom. Igyekeztem oly tiszta magyarsággal élni, hogy ki ki könnyen meg érthesse. A' munkának az ára léfzen 24 kr. Sőt ha a' kegyesebb Földes Úrak, az alattok valóknak javára ; vagy ha a' lelki Pásztorok, a' gondviselések alá biztatott nép boldogságára, 's ezen halznos találmány minel elébb lehető el terjeszthetése végett, több exemplárokat fognak egyszerre kívánni, a' kiszabott áránál is oltsóbban fognak egy Exemplárt nyerni.

E' mellett Doktor *de Carro* talált egy kísántsát (*lanceola*) mellyet itt egy *Plank* nevű készít ezüstből meg aranyozva: ezen a' bé oltándó materiát igen könnyű móddal le lehet külden. Ezen lanceolátskát adja *Plank* 36 kron.

Ha tehát valaki velem parantsólni akar; írja tsak hozzám levelét, mellyen tsak a' nevem legyen rajta, kezemhez fog herülni, és én azonnal tsívesen felelni és szolgálni fogok.

Sándorffi József
Bétsben Orvos Doktor.

* *

Vates
inviat patriotam
ad

Illustrissimum Dominum Status, & Conferentiarum
Consiliarium

Joannem Somogyi de Megyes
quem ille in Ædibus Cancellariæ R. H. A. solite
quærebat.

Ludere quæ vellem, calamo permisit, agresti
Virg. Buc. I.

Quem quæris? non ista, sed ubi Jovis altior Ara
Afsurgit, quem vis cernere, quære Virum.
Hunc licet ipsa Themis propriis sacraverat aris,
Imposuitque humeris ferrea jura Viri;
Jupiter ex alto Themidis Collegia lustrans
Virtutes justo pondere connummerans,
Eximit hinc, effert inter Collegia sacra
Divum præsidio quæ regit ipse suo.
Hic populi leges, hic sunt tabularia mundi,
Hic segura quies conditur, atque Salus.
Hic regere imperio populos delecta Virorum
Sacra cohors juvat, & dat bona vota patri.
Has altas ædes, et hæc loca sacra requiras!
Hic cernes patriæ Numina bina tuæ.
Intimidè accedas, nam nil mutatus honore:
Qui fuit ante, idem est: et svavis, & facilis.
Nunc vade, et veniens nostro quoque nomine vota
Interpone tuis: vota Clientis erunt?

Georgii Nemes
Agentis Hung. Trans. Aulici.